

Роз'яснення щодо права спадкоємців на отримання суми пенсій, що не були нараховані спадкодавцеві за життя відповідно до рішення суду

До Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини звернулася жителька міста Дніпро (надалі – Особа 1) з питання неправомірної відмови Головного управління Пенсійного фонду України в Дніпропетровській області (далі – Головне управління) щодо виконання рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 11.02.2021 у справі № 160/115/21 (далі – рішення суду), ухваленого на користь її померлого чоловіка (надалі – Особа 2), та виплати їй, як члену сім'ї померлої особи, недоотриманих чоловіком пенсійних коштів відповідно до рішення суду.

Цим рішенням суд зобов'язав Головне управління зарахувати до стажу державної служби Особи 2 періоди його роботи з 16.03.1982 до 15.02.1993 та з 16.02.1993 до 18.03.2003 й повторно розглянути заяву Особи 2 про переведення на пенсію державного службовця, з врахуванням викладеної правової позиції суду. Проте 22 березня 2021 року Особа 2 померла.

Повторну заяву про переведення на пенсію державного службовця Особа 2 на виконання рішення вищезазначеного суду до Головного управління не подавала.

Особа 1 вважає, що вона як спадкоємець має право на отримання суми пенсій, що могли належати її чоловіку за життя в разі виконання Головним управлінням рішення суду.

У зв'язку із цим Особа 1 звернулася до Головного управління з відповідною заявою про отримання суми пенсії, що не були отримані її чоловіком Особою 2 у зв'язку його смертю, однак отримала відмову.

Позиція Пенсійного фонду України: оскільки рішення суду, яке набрало законної сили, станом на дату смерті особи не надходило до органу Пенсійного фонду України воно не підлягає виконанню, а тому кошти, які не були нараховані спадкодавцю на виконання рішення суду, не є належною пенсійною виплатою і не можуть вважатися недоотриманою пенсією та не підлягають виплаті спадкоємцю.

Позиція Міністерства юстиції України: у разі якщо спадкодавець не реалізував своє право на переведення на пенсію державного службовця за життя, не вбачається можливості для реалізації такого права спадкоємцем, оскільки спадкуються саме суми соціальних виплат, зокрема пенсій, що були нараховані за життя, проте не отримані спадкодавцем, а не право на них.

Правова позиція Верховного Суду (викладена у постанові від 14 квітня 2020 року у справі № 431/6232/18-ц) при вирішенні спорів про право на

спадщину на належні спадкодавцю за життя суми заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, відшкодувань у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, інших соціальних виплат, визначальним є те, чи були такі виплати нараховані спадкодавцеві за життя, оскільки лише за умови, що такі суми були нараховані за життя, проте не отримані спадкодавцем, вони можуть увійти до складу спадщини.

Довідково: Відповідно до частин п'ятої та шостої статті 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права.

Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права.

Законодавство: Цивільний кодекс України (далі – ЦК України).

Цивільним законодавством регулюються особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників (частина перша стаття 1 ЦК України).

Відповідно до частини першою та четвертою статті 25 ЦК України здатність мати цивільні права та обов'язки мають усі фізичні особи. Цивільна правоздатність фізичної особи припиняється у момент її смерті.

Статтею 1216 ЦК України визначено, що спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців).

Спадкування здійснюється за заповітом або за законом (стаття 1217 ЦК).

До складу спадщини відповідно до статті 1218 ЦК входять усі права та обов'язки, що належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті.

Згідно зі статтею 1219 ЦК не входять до складу спадщини права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема:

- 1) особисті немайнові права;
- 2) право на участь у товариствах та право членства в об'єднаннях громадян, якщо інше не встановлено законом або їх установчими документами;

- 3) право на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;
- 4) права на аліменти, пенсію, допомогу або інші виплати, встановлені законом;
- 5) права та обов'язки особи як кредитора або боржника, передбачені статтею 608 цього Кодексу.

Відповідно до статті 1227 ЦК України суми заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, допомог у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, відшкодувань у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, інших соціальних виплат, які належали спадкодавцеві, але не були ним одержані за життя, передаються членам його сім'ї, а у разі їх відсутності – входять до складу спадщини.

ВИСНОВОК: ураховуючи позиції Пенсійного фонду України та Міністерства юстиції України, а також правову позицію Верховного Суду, відмова Головного управління стосовно виконання рішення суду та виплати відповідних коштів у випадку Особи 1 є правомірною.